

Poema o svemirskom blagoslovu

*Alfred Schneider**

Svemirom bruji blagoslov. Otajstveno tih kao što je otajstven Duh koji puše gdje hoće, čuješ mu šum, a ne znaš odakle dolazi i kamo ide (usp. Iv. 3,8). I svemu daje život. Ishodište mu je u Očevu srcu. Bog gleda u svojoj vječnoj mudrosti beskraj bića, različitih od sebe, koje bi mogao stvoriti. Gleda ih s ljubavlju. Ona međutim spavaju u carstvu mogućnosti. U tom carstvu nisu potpuno ništavilo jer ono što Bog misli već je stvarnost. Nije ipak potpuna stvarnost, nego samo ponuda. Stvarnost je tek u Božjem umu. Nedostaje mu postojanje, egzistencija. Odvijek imamo dom, na kojemu Bog može graditi, dom Božje misli, njegove vječne ljubavi. U tom domu počivamo i čekamo.

Kad odjednom, u samo Bogu znanom trenutku vječnosti, plane Njegova ljubav u stvaralački poljubac. Eksplozija na početku prije početka. Stvojenje izranja iz ništavila. Kreće na putovanje te prolazi kroz srce Božjega Sina, jedinoga velikog Posrednika. Pritom poprima svojstva Sina. On je uzor i prvorođenac svega stvorenoga. Nastaju vjekovi, a eoni u čudu promatraju njihov rast. Srce se Sina grana u mnoštvo srdaca — u njegovoj braći. »U Njemu nas sebi izabra prije postanka svijeta, da budemo sveti i neporočni pred njim... u njemu nas predodredi...« (usp. Ef 1, 4). Braća se na njegovu riječ uspinju u Galileju i tu ga gledaju (usp. Mt. 28,7. 26.). Što su vidjeli, raznose svijetom. Uspon u Galileju zadatak je za svu povijest, a blagoslov sve više bruji i obavija zemlju. Nastavlja se Božji stvaralački poljubac. Otac se tomu raduje.

Sva su njegova stvojenja puna blagoslova, upravo su njime natopljena. I sva raznose blagoslov: ona koja ga spremno primaju, kao i ona koja mu se opiru. Sve ih blagoslov obavija i pomalo svladava. Otac ni od koga ne diže ruke. Kružno putovanje blagoslova teče i teče. Završava ondje gdje je počelo: u Očevu srcu. Izgubljeni sin vraća se i pada u Očev naručaj. Prvotni poljubac prelazi u zagrljaj. U tom su zagrljaju sva putovanja na cilju. Svi uzdasi, sve muke putovanja postaju kliktaj, pjesma blagoslova. Svaki sudionik, svako stoljeće i svako proljeće pjeva svoju vlastitu, a opet svima zajedničku pjesmu. Simfonija mnoštva srdaca, iz mnogih i različitih grla. U njoj su zajedno harmonija i disharmonija, sklad i disonanca. Tek će na kraju odjeknuti sklad svih tih blagoslovnih zvukova. I svih prividno oprečnih prvotnom blagoslovu.

* Prof. dr. Alfred Schneider, Filozofsko-teološki institut i Filozofski fakultet Družbe Isusove, Jordanovac 110, HR 10000 Zagreb.

A dotle mi valja ustrajno blagoslivljati. Kao što je ustrajan Isusov Duh koji u njemu djeluje. I pronalaziti uvijek nove oblike blagoslivljanja: zračiti blagoslov udišući ga svakim dahom i izarujući ga na svakom koraku. Svjesno i nesvjesno, podsvjesno i s jasnom sviješću, s bistrim umom i snažnom voljom. Sve do onoga časa kada plane posljednji Očev stvaralački poljubac.

Ja samo dišem i čekam. Ne čekam besposleno. Otkrivam putove blagoslova. Gledam u daljinu, davno prije mogega početka i motrim ono što mi neposredno prethodi. Pogled plovi preko svih posrednika moga blagoslovnog života i uranja u tihi razgovor s njima. Razgovor je to zahvale. U njemu oživljuje ova mala povijest usred velike, svemirske povijesti. Gledam sličice što ih je svaki sudionik upisao u moje srce i u moje pamćenje. Ponovo sam učenik svojih preda, mojih roditelja, prijatelja, svih onih koji su sa mnom prevalili dio ovoga puta. Moj su život punili blagoslovom i učili me blagoslivljati. Veličanstven je to osvrt. Oni ponovno iz vječnosti blagoslivlju moj život. A ja blagoslivljam njihovu uspomenu. Naknadno šaljem blagoslov svim onima kojima sam ga možda uskratio. I znam: blagoslov ne može zakasniti, jer on nadilazi sve prostore i sva vremena.

Poema o blagoslovu ima u životu pojedinca kao i u svemirskim razmjerima dva pravca: silazni i uzlazni. Silazni: primam blagoslov, upijam ga čitavim bićem — i uzlazni: blagoslivljam na sve strane čitavim bićem, svim spobnostima uma, volje i srca. Oba pravca nalazim u svome životu na djelu, aktivno i pasivno. Mogu li o tome progovoriti? Ne mogu riječju obuhvatiti sve što vidim, a još manje sve ono što blagoslovno u svome životu ne vidim, nego tek slutim ili nazirem. Filozof Wittgenstein rekao bi da valja šutjeti o onome o čemu ne možemo govoriti. Međutim, ja ne smijem šutjeti, ne smijem blagoslov šutnjom gušiti, a ne smijem ni mnoštvom riječi zaglušiti njegov govor.

Primanje darova

Prvo, što sam nakon rođenja (24. listopada 1931.) primio, bio je sakrament krštenja (30. listopada 1931.) »u ime Oca i Sina i Duha Svetoga«. Od tog časa upijam blagoslov čitavim svojim bićem. Najprije nesvjesno, a onda taj dar osvaja moju svijest i postaje korito uzlaznoga pravca moga životnog blagoslova. Ne sjećam se kada sam prvi puta ustima izgovorio, a rukama označio na sebi trojstveni blagoslov. Sigurno znam da je to prva učinila moja majka Blanka i uz nju moja krsna kuma, »teta Micika«. Što sam ga više ponavljao, blagoslov je sve više ponirao u moju dubinu i osvajao moju širinu. Razvila se navika da s njime započnem i završim svaki dan, svaki posao i njime liječim svaku tjeskobu, sumnju ili tamu. Razvila se pobožnost prema tajni Presvetoga Trojstva. Sveti je Ignacije u viziji te tajne, u Manrezi, doživio vrhunac svoga mističnog života. Meni ga je Bog davao u izabranim trenucima, u malim iskrama. Sjećam se jednoga takvog trenutka s početka moga života u Družbi Isusovoj. Bio sam sa zajednicom na izletu. Došli smo do Kraljičinoga zdenca i tu smo se razišli po šumi; svatko je obavljao svoju meditaciju, kako ju je već bio predvidio. Ja sam pripremio riječi: »K njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti« (Iv 14, 23). Pri tome mi je ova tajna zasjala tihim

i neizbrisivim sjajem. Na taj se trenutak odonda vraćam i čudim se Božjem stanovanju u svome srcu. I blagoslivljam sve prostore i sve svoje suputnike, ove ovdje i one koji su već na cilju.

Što su me naučili predi i sudionici u plovidbi blagoslovnim morem? Naučili su me ploviti. Silazni i uzlazni pravac plovidbe traži mene čitava. Kad blagoslov na mene silazi, ja samo primam i moja je jedina briga slušati Očev glas. »Svi će biti učenici Božji. Tko god čuje od Oca i pouči se, dolazi k meni« (Iv 6,47). Živjeti u stavu slušanja i pristupanja k Njemu. Čistiti posudu svoga srca i čitavoga bića, da blagoslov nađe prostor u koji se može spustiti. A kad blagoslivljam (uzlazni pravac), tada ne vršim svoj posao, nego sam u službi. Sve svoje želje i namjere ostavljam po strani, živim u potpunom predanju. Ispraznim se od sebe sama. Obnavljam životno obraćenje — krsni zavjet. Preda mnom je čitav svijet, a iznad mene Bog koji sve drži u rukama. No taj je svijet meni povjeren. Ne mogu biti slijep za njega i njegovu muku. U svoj razgovor s Bogom unosim tu muku. Moj se blagoslov oblikuje u prosnu molitvu. Sve nevolje, sve rane ovoga svijeta, svi njegovi razdori, mali i veliki, svi ratovi i prijetnje, sva prolivena krv, svi uzdasi, svi vapaji uviru u mene i pretvaraju se u žarku prošnju za spasom. I ja vapijem. Vapajem blagoslivljam okolinu.

Poistovjetio sam se s mukama ovoga svijeta. Pred očima su mi njegove nakanе i žarko molim. Molim kao pomorac kojemu brod tone, i on zna da molitvom može spasiti lađu i putnike. No koliko god ova molitva bila određena i žarka, ona se ne gubi u općentim željama, ne gubi nutarnji mir, nije grčevita. Blagoslovna je i smirena. Njezina je najdublja svijest: u službi sam. Svojom molitvom unosim u sadašnji trenutak Isusovu velikosvećeničku molitvu. U njoj gori Isusovo srce. Po njoj on blagoslivlja ovaj svijet.

Blagoslovna je molitva u svojoj biti uvijek zahvala. Po njoj ostvarujem baštinu svoga djeda Matije koji je usrdno ponavljao: najvažnije je Bogu neprestano zahvaljivati, za dobro, za zlo, za ugodno i neugodno. Zahvalna molitva ne može promašiti cilj, ne može ostati neuslišana. Ne može mi oduzeti mir i radost spasa. Smijem se radovati i vidljivim plodovima svoje molitve, mogu ih skupljati i svjedočiti o njima. Bog ih daje u ravnoteži s mojim predanjem Njemu i Njegovim nakanama. »Tražite najprije kraljevstvo nebesko, a sve će vam se ostalo dodati.« Zahvala je najprije u srcu, iz srca prelazi na usta i postaje zajednička. Povratno jača vlastito srce. Korisni su joj nadahnuti blagoslovni tekstovi. Sjedinjujem se sa spašenima i srcem pjevam: »Svet! Svet! Svet! Gospodin Bog Svevladar. Onaj koji bijaše i koji jest i koji dolazi« (Otk 4,8). Snažno mi zvoni grčki izvornik: »Hagios, hagios, hagios. Kyrios, ho theos, ho pantokrator, ho en, kai ho on, kai ho erhome-nos«. I još mnogi drugi. Npr. »Blagoslovljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista Krista koji nas blagoslovi svakim blagoslovom... U Njemu nas sebi izabra prije postanka svijeta da budemo sveti i nepročni pred njim ...« (v. Ef 1,3 sl.)

Kod Karmelićanki Božanskoga Srca Isusova običaj je, kad dožive kakav udarac, križ ili što slično, odmah recitiraju hvalospjev, na hrvatskome ili latinskome: »Tebe Boga hvalimo. Te Deum laudamus, Te Dominum confitemur, Te aeternum Patrem omnis terra veneratur, Tibi omnes angeli, Tibi caeli et universae

potestates; tibi cherubim et seraphim incessabili voce proclamant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt caeli et terra maiestatis gloriae tuae... Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quemadmodum speravimus in te. In te, Domine speravi: non confundar in aeternum.« To je uvela njihova utemeljiteljica Anna Maria Tauscher, sestra Terezija. Time one sadašnju muku pretvaraju u hvalospjev, a on se kao raznovrstan blagoslov vraća na zemlju: liječi ih od gorčine i unosi u srce radost križa.

Na kraju svake svete mise svećenik blagoslivlja sakupljenu zajednicu ustaljenim riječima blagoslova. Može se poslužiti i duljim biblijskim blagoslovom: »Neka vas Gospodin blagoslovi i neka vas čuva, neka vas licem svojim obasjava, neka pogled svoj na vas svrati i milostiv neka vam bude.« (Br 6,22–27). Ovaj je blagoslov uveo u svoju zajednicu Franjo Asiški i odonda je on pri ruci čitavoj Crkvi. Nije pridržan samo svećenicima u okviru obreda, nego je na raspolaganju svakom kršćaninu. Dobro je usvojiti ga i njime u blagoslov odijevati ovu patničku zemlju. Franjevac otac Bonaventura Duda svjedoči da kuda god hodao, osobito gradom između kuća, svuda sipa taj blagoslov. Na temelju sakramenta krštenja svaki je kršćanin ovlašten blagoslivljati.

Majka blagoslivlja djecu, osobito u raznim teškim zgodama ili kušnjama. Njezin blagoslov ima sakramentalnu snagu. Pratila me je molitvom kroz čitavo moje svećeničko poslanje. Osjećala se kao svećenička majka pozvanom i radosnom da bude u službi moga sakramentalnog svećeništva. A na dan samoga svećeničkog ređenja, 30. srpnja 1961., pošto je završen obred ređenja, a ja podijelio svima prisutnima mladomisnički blagoslov, ušao sam u sakristiju bazilike Srca Isusova i tu se našao nasamo s majkom. Čestitao sam joj taj dan i zatražio od nje blagoslov. Kleknuo sam i majka me je blagoslovila. Majčin blagoslov bio je meni i i njoj izvor snage i pouzdanja za nastavak života. Često se našla uz mene. Kad sam u Frankfurtu na Majni branio doktorsku disertaciju, došla je iz Zagreba i našla se među uzvanicima. A kad su je sile napuštale i stanovala je sama u svome stanu u Teslinoj ulici, nosio sam joj svake nedjelje svetu pričest, a na velike svetkovine, Božić i Uskrs, služio sam svetu Misu kod nje u stanu. Posljednju godinu života provela je u domu za njegu starih i nemoćnih u Krapini, gdje sam je svakoga tjedna pohodio. Zračila je neslućenom radošću i blaženo prešla na drugu obalu 12. kolovoza 1997.

Snaga je blagoslova i ljepota njegovih plodova vjera. Katkada čovjek blagoslivljajući prolazi kroz mračne klanice jadikovce. U vjeri koju nosi u srcu i na ustima unaprijed gleda plodove blagoslova. Kadkada ih iz daljine sluti i što više ustraje u hodu s blagoslovom u srcu i na ustima, to ga više već sada obasjava svjetlo pobjede. Bog, međutim, dopušta da već sada u ovome mučnom hodu iskusimo unaprijed plodove blagoslova koji primamo i dajemo.

Jedan svećenik, iskusni voditelj duhovnoga života, susreo je ženu, majku koja je doživjela teško razočaranje od svoga sina. Uvrijedio ju je, ostavio na njoj svježju ranu i otišao od kuće. Kako vratiti sina i, još više, kako izliječiti majku od ogorčenja koje ju izjeda? Dao joj je sljedeći savjet: prvo, oprostite sinu, drugo, zavolite ga i treće, blagoslivljajte ga moleći za njega. U njoj srce još krvavi i svaka

pomisao na sina puni je gorčinom. Kako će ga ona u tom stanju srcem prigriliti? Odbila je svaku pomisao na to. Međutim, svećenik je ustrajao. »Možda Vam se to čini nemogućim, možete me smatrati ludim što Vam to savjetujem, ali ipak učinite što Vam kažem.« Ostavio je razočaranu majku u njezinu ogorčenju i otišao. U potaji se za nju molio. Kad, nakon nekog vremena, dobije vijest: Rasipni sin odjednom se pojavio na majčinu kućnom pragu. Pristupio je majci i istresao iz sebe svoju čitavu dušu: »Neka neodoljiva sila neprestano me pritišće i ne da mi mira. Ne mogu to više izdržati. Moram se vratiti i popraviti štetu koju sam ti nanio.« Blagoslov je nepromašivo djelovao na daljinu. Tako on uvijek čini. Samo ga valja aktivirati u svome srcu. I njime mijenjati svijet.

Slojevi čovjekova bića

Mijenjamo svijet, ne samo u potresnim trenucima, u teškim razočaranjima, nego i u tihom, svagdašnjem hodu. Bez toga i taj tihi hod postaje težak, tmuran, bez radosti za kojom čovjek svjesno ili nesvjesno čezne. Bog ga je stvorio za tu radost. I Bog u meni, prisutan, za tim čezne. Sjedinjujem se s njegovom čežnjom i dajem joj mjesto u svome životu. Što mi je činiti?

Najprije, u svakom čovjeku otkrivati zlatno sjeme. Sve druge poglede na tog čovjeka podvrgnuti toj slici pa ga njome liječiti i oslobađati od svih zlih nakupina. Gledati Isusovim očima. On je svojim pogledom liječio. Njegov je pogled donosio radost. Zato su ljudi hrlili za njim i tražili susret s njime. Isus se tom susretu radovalao. Radovalao se svakom čovjeku. Nije glumio radost, nego ju je doista osjećao. Čemu se Isus radovalao u svakom čovjeku? Kako se mogao radovati kad je znao kakvi su ljudi? Patio je od njihove nutarnje i vanjske bijede. »Dokle ću biti s vama i dokle vas podnositi?« (Lk 9,41; v. 2,24.). Mogao se radovati jer je gledao ljude svjetlom Duha Svetoga i prepoznavao u njima sve tajanstveno, dragocjeno. Takav je pogled proročki. Mi imamo udjela u Isusovoj proročkoj službi. On i nama želi dati proročki pogled. Što je Isus vidio u čovjeku? Gledao je sve slojeve čovjekova bića, nije se zaustavljao na vanjštini. Zato mu je pogled bio smiren, cjelovit, nadahnut, blagoslovan. Koji su to slojevi? Prepoznajem ih osam. Učimo gledati Isusovim očima i otkrivati pravu istinu o čovjeku, sve slojeve čovjekova bića.

Prvi sloj: privlačna ili odbojna vanjština, vanjski izgled, način govora, vladanje i tako dalje. Na tom se prvom dojmu mi redovito zaustavljamo, robovi smo vanjskoga dojma te postajemo nesposobni gledati dublje i otkrivati pravu istinu o čovjeku. Na temelju toga dojma stvaramo stavove i na njemu gradimo odnose s ljudima. Jasno je da na takvu temelju odnosi ne mogu biti zdravi i suživot s ljudima smiren i plodonosan.

Drugi sloj: pojedina čovjekova djela. Ona ga objavljuju, pokazuju kakav je. Tako mi mislimo i pritom se većinom varamo jer ta djela gledamo i prosuđujemo u svome vlastitom sebičnom svjetlu i krivo ih tumačimo. Najgore je to, što na temelju jednoga lošeg ili manje dobrog čina stvaramo sud o čitavu čovjeku. Slika je jednostrana i kriva, ne dopušta radost.

Treći sloj: čitav čovjekov život. Kad bismo ga vidjeli čitava sa svim njegovim potezima, imali bismo cjelovitu sliku, poznavali bismo čitava čovjeka. Tako mišlimo i opet se vramo. Prvo, jer je to nemoguće. Potom, jer bi ta matematički cjelovita slika opet bila subjektivna, ovisna o našem tumačenju, o našim osobnim stavovima i raspoloženjima. Svatko bi imao drukčiju sliku o istom predmetu promatranja.

Četvrti sloj. Sve što su pređi čovjeku predali, sva baština pokoljenja, koja se po genima prenijela u tijelo a s njime i u dušu. Dugačak je to niz, posve nepoznat onomu koji čovjeka izvana motri, nepoznat i njemu samomu. Prisutan je u svakomu čovjeku, oblikuje njegovo vladanje, čitav mu lik.

Peti sloj. Utjecaj okoline, odgoj koji je počeo od najranijega djetinjstva, od časa začeca. Sve prihvaćenosti i neprihvaćenosti, svi ugodni i neugodni doživljaji. Sve se ovo nataložilo u čovjeka, ostalo je prisutno u obliku trauma, njemu samomu nepoznato, a oblikuje ne samo njegove stavove, nego i emocije. Odatle ravnoteža ili nedostatak ravnoteže, stabilna ili labilna ličnost. Sve se to slijeva u vanjštinu, stvara ugodan ili neugodan dojam. Po njemu čovjeka prosuđujemo, a da nemamo pojma o pozadini.

Šesti sloj. Sve što je čovjek sâm tijekom života nakupio, njegov samoodgoj. Uspjesi i neuspjesi, pokušaji i promašaji, krivi koraci, stranputice, frustracije, sve što je urodilo kompleksima, mehanizmima kompenzacije i tako dalje. Ovamo spadaju osjećaji krivnje, kojih čovjek većinom nije svjestan, ne priznaje ih, a živi pod neizdrživim pritiskom, vlada se čudno, smeta drugima i izaziva odbojnost. Mi ne znamo odakle sve to dolazi. Isus je znao i zato je prije svake druge reakcije osjećao sućut sa svakim čovjekom i njegovom nutarnjom patnjom.

Sedmi sloj. Sve što je u čovjeku dobro, a nije izvana vidljivo. Sve dobre misli, dobre želje, pokušaji da se bude dobar, možda na kriv, promašen način. Izvori su dobra u svakom čovjeku neiscrpivi. Dok god on hoda zemljom, dok ga Bog ovdje drži, u svakom je čovjeku težnja za dobrom, sposobnost za dobro. Možda je izobličena, neizrečena. Čovjek nema ispravan pojam o dobru, ali je ipak čitavim bićem prema njemu usmjeren. Ispod svake, pa i najgore vanjštine, duša jeca i upire se prema dobru.

Osmi sloj. Sve što Duh Sveti govori čovjeku. On govori svakomu. Ne samo onima koji taj glas čuju i u nj vjeruju, ne samo onima koji žive u struji izričite vjere, nego svima, bez iznimke. U neistraživim dubinama svakoga ljudskog srca Duh Sveti djeluje. Ne nameće se, nepoznat, nečujan, nevidljiv, neuhvatljiv. Govoreći čovjeku, Duh Sveti odjeva se u ruho čovjekovih vlastitih misli i osjećaja. Zato je neprepoznatljiv, ali je tu. Nikoga ne pušta sama, nitko nije izvan njegova dometa, nitko mu ne može pobjeći. Tajanstveno šaputanje Duha Svetoga u ljudskome srcu najdublja je čovjekov tajna. To je i najdublji izvor svih čovjekovih čina. Nitko to ne vidi i ne čuje. Bogu je jedinom poznat.

Svi se ovi slojevi međusobno prelijevaju, među njima nema oštre granice. Čovjek izvire iz mnogih izvora. Je li ih Isus sve vidio? Nije morao vidjeti sve pojedinosti, ali je s njima računao. Klanjao se Božjoj prisutnosti i divio se bogatstvu svakoga ljudskog srca. Sav je bio u službi toga bogatstva. Nije bio zaro-

bljen vanjštinom. Nije ih gledao pod vidikom vlastite koristi, ugone ili neugode. Zato mu je pogled bio nadahnut i pri svakom mu je susretu oko zasjalo. U svakom je čovjeku prepoznavao dijete Božje, svoju vlastitu sliku. Možda ranjenu, iznakaženu, ali dragocjenu. Taj pogled on sada nudi i nama. Po njemu on može sve obnoviti.

Blagoslov ne može zakasniti, ali ga ne valja odgadati

1. Ne valja ga odgadati. O tome govori jedna zgodna iz života svetoga Franje. Prolazio on tako zemljom u društvu svoga vjernog pratioca brata Leona. Sretne ih čovjek pa u razgovoru istrese pred Franju svoju nevolju i zamoli ga za molitvenu pomoć. Svetac prihvati i obeća da će se za nj moliti. I krene dalje. Ipak, na čas se zaustavi te reče bratu Leonu: »Stanimo malo i izmolimo bar jednu zdravomariju za ovoga čovjeka jer ćemo inače zaboraviti i sve će ostati na praznome obećanju.« I učiniše tako. To vrijedi uvijek. Kad do mene dopre nečiji vapaj, tada treba odmah dići pogled prema Božjem veličanstvu ili ga spustiti u vlastito srce gdje Bog stanuje pa makar kratko, ali pouzdano staviti tuđu muku u Božje srce.

2. Molitveni blagoslov ne može zakasniti. Ili točnije: Bog, koji šalje po svem svijetu svoj blagoslov, a služi se suradnjom naših srdaca, u svim je trenutcima jednako prisutan, za njega ne postoji prošlost, sadašnjost i budućnost. Vrijeme je u njegovim rukama. Njegov blagoslov struji svim prostorima i natapa ih. A mi to pratimo i sudjelujemo. Po toj suradnji i mi se dižemo iznad robovanja vremenskim tokovima. Ne postajemo gospodari vremena, ali se dižemo iznad njega. I u nas ulazi mir koji nas čini Bogu sličnima i prikladnima za sudjelovanje u njegovu nadvremenenskom djelu. Blagoslov možemo slati na sve strane i u sva vremena. Ovu superiornost možemo doživjeti u svakom trenutku ovoga našeg kratkovjekog putovanja.

Jednom se na mojem putovanju ovo zbililo. Pozvan sam na ručak u jednu obitelj koja ima novu kućicu u šumi u Gorskom Kotaru. Rado sam to prihvatio. Bit će to prilika da blagoslovim ovo šumsko zdanje. Proveo sam ugodan dan u prijaznom obiteljskom razgovoru, uz ukusnu pastrvu za stolom. Na kraju su me dovezli kući obogaćena divnim, upravo rajskim dojmovima. Kod kuće sam se pitao: gdje je ostao blagoslov kojim sam nakanio uzvratiti gostoprimstvo ove drage obitelji? Blagoslov odjenut u ruho neke blagoslovne formule ili jednostavno vlastitim riječima ili tek srcem razliven po ovom obiteljskom prostoru? No je li djelatnost ovisna o nekom riječima izrečenom obrascu? Ili ona struji iz srca bez riječi? Može li se to uopće oštro jedno od drugoga odijeliti? Blagoslov se ne može sapeti u stroge blagoslovne formule. On struji kad ga odjenemo u tople međuljudske trenutke, kad primamo i uzvraćamo primljenu dobrotu. To je sve istina i ta me istina smirila. Međutim, nije izbrisala iz pamćenja svjetle trenutke toga dana. Oni su se upisali u pamćenje i odande postaju izvorom žive vode koja teče u život vječni. Teče Božjom snagom. Molitva za tu obitelj djelo je Božjega Duha, ali i mojega uma i srca. Bit će izvor stalnoga vapaja u kojem njihova prošlost teče u sadašnjost i obogaćuje budućnost ovih mojih dragih.

Blagoslov kao lahor i kao vihor

Svemirom kruži blagoslov. Nastupa sad kao blagi lahor, sad opet kao olujni vihor. U svakom slučaju, on ispunja sve prostore sjemenkama života. Pomalo pretvara ovaj naš svemir u cvjetnjak u kojem bujaju živa bića svake vrste. Golemi gmazovi prolaze posvuda, hrane se biljem, tamane se međusobno, izmjenjuju se na pozornici, te sve više skladom svoga hvalospjeva objavljuju staralačku domišljatost svoga tvorca.

U toj simfoniji nedostaje ipak jedan glas. Još se nitko nije pojavio koji bi na stvaralački zvuk Tvorca odgovorio riječima koje se pridružuju njegovoj svemoći kao odgovor. A ona upravo traži taj odgovor jer želi razgovor. To je njezina osnovna logika. Tako je to teklo sve dok Tvorac nije izgovorio svoju središnju riječ: »Načinimo čovjeka na svoju sliku i priliku.« I stvorio ga je. Čuo se cvrkut iz ustiju čovjeka. Taj je njegov cvrkut toliko značajan za daljnji tijek te si ne možemo uskratiti pomalo znatiželjno pitnje: Kada se to dogodilo, kako je dugo svemir na to čekao? Ako se povjerimo podacima i računima, što ih pruža paleontologija, i s njome razne druge znanosti kao astronomija, astrofizika, biologija i tako dalje, reći ćemo da je ovaj svemir u odlučnome prasku nastao prije 17 i pol milijardi godina. Pritom možemo pretpostviti da se razumno biće — čovjek, pojavio u kratkome trenutku, pri kraju toga dugog čekanja. A kada se pojavio, tek tada počinje poema, njezina pjesma postaje drama. O toj drami govore zapisi iz razgovora Stvoritelja i stvorenja. Ta se drama dogodila davno prije nas i izvan nas. Međutim, ne bez nas. Jer ona nepresano traje i neprestano se događa u nama. Njezini su valovi za nas nevidljivi i vidljivi u isti čas. Možemo li zaviriti u tajnu toga valovlja? Sredinu oko koje se ta drama vrti pokušavamo izraziti svojim siromašnim rječnikom. Na raspolaganju nam je jedna svakodnevna, a ujedno zagonetna riječ — »Slava«. Ta je riječ i suviše izbljedjela svakodnevnom uporabom. Njezin čar bolje dočarava biblijska grčka riječ »Doxa« koja obilno nastupa u Ivanovu Evanđelju i u Pavlovim spisima. Najsnažnije taj čar ipak ječi u izvornoj hebrejskoj riječi »Kabod«. U tu je riječ starozavjetni pravednik sazeo sva svoja iskustva u svome putovanju s Bogom. Dva su temeljna: »moć« i »sjaj« velikoga Boga. Sjaj izaziva neodoljivu čežnju za Bogom, a moć drhtaj straha i poštovanje. Odatle poklon i zahvala. Stvoritelj se objavom sama sebe približio čovjeku jer ga ta dva temeljna svojstva (moć i sjaj) objavljuju, a ujedno skrivaju, te traže odgovor. A kad ga čovjek dadne, njegovo lice postaje sjajno, na njemu je odraz Božjega sjaja.

Tako je to Bog smislio i pokrenuo u svojoj vječnoj mudrosti. Već je gledao kako njegova vječna slava svijetli s lica njegove djece. Unaprijed je uživao u njihovoj radosti, praslici njegova trojstvenog blaženstva.

No dogodilo se drukčije. »Što se o Bogu može spoznati, umom se po djelima vidi, njegova vječna moć, božanstvo. Oni, premda upoznaše Boga, ne iskazaše mu kao Bogu slavu ni zahvalnost, nego ishlapiše u svojim umovanjima, te se pomračili bazumno srce njihovo. Gradeći se mudrima poludješe, zamjeniše slavu nevidljivoga Boga likom i obličjem čovjeka, ptica, četveronožaca i gmazova. Zato

ih je Bog prepustio pohotama srdaca njihovih da obeščašćuju svoja tijela... Oni su istinu, Boga zamijenili lažju, časteći stvorenje umjesto Stvoritelja. Stoga ih je Bog predao sramotnim strastima...« — »I kako nisu smatrali vrijednim držati se spoznaje Boga, predade ih Bog nevaljanu umu, te čine što ne dolikuje, puni svake nepravde, pakosti, lakomosti, zloće, puni zavisti, ubojstva, svade, prijevare... klevetnici, mrzitelji Boga, nerazumni, nevjerni, beščutni, nemilosrdni. Znaju za odredbu Božju — da smrt zaslužuju koji takvo što čine — oni ne samo da to čine, nego povladuju i onima koji to čine.« (Usp. Rim 1,19–32).

Ovim je potresnim riječima apostol Pavao psihološki znalčki ocrtao potonuće čovjeka, ljudskoga roda, do kojega ga je dovelo uskraćenje odgovora na Božju ljubavnu ponudu u djelu stvaranja, u njegovoj prvoj velikoj samoobjavi, u svome neočekivanom samopriopćenju. Time je Stvoritelju uskraćena čast, a čovjek je upao u bijedu iz koje nema izlaza vlastitim snagama. Osudio je sama sebe na vječnu nesreću.

Tri Božje riječi

Prva Božja riječ — stvaranje — u poemi njegove ljubavne drame s čovjekom nije postigla svoj željeni učinak, naišla je na otpor. Je li se Bog doista prevario kad je ušao u tu dramu? Je li to uopće moguće? Nije li Bog mogao, pošto je čovjek odbio njegovu ljubavnu ponudu, prepustiti čovjeka njegovoj sudbini koju si je sam bio zacrtao? Mogao je sve strovaliti u propast i nitko ga zato ne bi mogao pozvati na red. Neizmjerni božanski autoritet nikomu nije podložan. Mogao je to učiniti. Međutim, Bog ipak kreće drugim putem. Taj će drugi put nositi sve njegove kasnije poteze a za nas je čista zagonetka, pred kojom valja šutke tražiti putove Božje nedokučive mudrosti.

U čemu je ta mudrost? Pošto je odabrani stvor odbacio Božju ponudu, Bog mu šalje nove glasove svoje ljubavi. Bog šalje drugu riječ u kojoj njegova slava svijetli jače nego u prvoj. Ona se ipak nadovezuje na prvu i čini s njome jednu cjelinu. Ta je druga riječ Savez. Savez je najprije sklopio s izabranim praocem Abrahamom, a preko njega sa svim njegovim potomcima, da bi napokon nakon dugoga vremena, a i mnogih zaobilazaka zahvatila čitav svijet. Ova druga Božja riječ — Savez — sjajnija je od prve, jer je obdarenom čovjeku bliže i osobno ga neposrednije dotiče. Međutim, traži još više sluha za Božji govor. Biološka strana Saveza upotpunjuje se osobnim pristankom uz riječi Saveza što ih je Bog dao urezati u dvije ploče preko Mojsija na brdu Saveza. Dekalog je utisnut u srce svakoga čovjeka, a sada u pisanom zakonu ima svoj oblik. Obuhvaća međuljudske odnose (»Ne ubij, ne sagriješi bludno, ne kradi, ne poželi tuđe žene i tuđe stvari«), no prije svega odnos prema Bogu (»Ja sam Gospodin Bog tvoj i nemaj drugih bogova osim mene«). Je li Izrael to držao? Je li narod u cjelini bio u stanju podnijeti slavu koja se na njega odozgor spustila? Božja je slava teret koji treba podnijeti i u njemu svijetliti (usp. 2 Kor 4,17). Izrael je griješio zaveden primjerom okolnih naroda, preko bračnih veza s tim narodima. Te je veze Bog izričito zabranio, ali Izrael se nije mogao oduprijeti primjeru okoline. U grijeh su ga uvlačile žene koje

je uzimao iz tih naroda. Naročito se u taj grijeh uvukao kralj Salomon kojega je Bog isprva bio pohvalio što je iznad svih darova cijenio i želio mudrost koju Bog daje. Kasnije je za volju svojih žena dizao oltare njihovim bogovima i time strovalio Izrael u propast. Protiv toga grijeha borili su se proroci, prije svih prorok Ilija. On je bio branitelj prave vjere kroz čitavu Izraelovu povijest, sve do dolaska velikoga Poslanika, Božjega Sina. U mješavini vjere i nevjere teče Izraelova povijest. Proroci imaju odlučnu riječ. No pritom svakako trebaju majke Božjega naroda (Sara, Rebeka, Rahela) i proročkim duhom nadahnete žene spasiteljice (Debora, Judita, Estera). Preko njih Bog je odgajao svoj narod, spremajući ga za dolazak Obećanoga. Dokle je taj odgoj stigao? Počeo je onim trenutkom kada je Izrael odlučeno prihvatio Božju ponudu, Savez. Kroz dva tisućljeća brižno je pazio da ga očuva čistim. Nad tim su bdjeli proroci i izabrani vođe. No pri tome bdjenju došlo je do neočekivana obrata. Toliko su zagrizli u čistoću te vjere da su je ogradili mnoštvom sitnih propisa. Vjeru i Boga rascjepkali su u te propise i vršenjem tih propisa mislili su dokučiti Svevišnjega, a njegovu čast pripisati sebi. U borbi za monoteizam upali su u novi oblik politeizma, u čašćenje samih sebe, svojih zakona, to jest svoga tumačenja Božjega zakona. Protiv toga će se Isus boriti. A rušeći te samonastale zakone čistit će izvornu volju Božju te ljudima omogućiti da u Božjoj blizini slobodno dišu i time časte Boga, a ne same sebe.

Razvoj čiste vjere izopačio se i pretvorio u samodopadnu čast. Valja ipak priznati da se usred toga zastranjenja sačuvao »čisti ostatak« Jahvinih siromaha. Pripadali su im Zaharija i njegova žena Elizabeta te pravednik Josip iz Nazareta sa svojom zaručnicom Marijom. U takav će krug Bog moći spustiti svoje blago te s narodom započeti novu povijest. Nakon dviju »neuspjelih« riječi Božje slave (stvaranja i saveza), Bog je imao slobodan put za treću riječ u kojoj će njegova slava zasjati izvornim sjajem: utjelovljenje Božjega Sina — Isusa Krista.

Isus Krist treća je i posljednja Božja riječ u drami njegova dijaloga s čovjekom. U njoj je rekao sve o sebi. Preostaje mu samo još da to što je rekao i ucijepi u tkivo ovoga svijeta. Tomu će služiti svaki daljnji potez njegova pera. To će biti u prvome redu tekst Evanđelja u kojem Isus govori svim vjekovima i svatko ga može čuti, zatim Crkva, nadahnuti prostor u kojem se njegova riječ čuje i razumije. Pošto se Isus pojavio, u svakom se njegovu koraku obnavlja drevni izvještaj: »Narod koji je sjedio u tmimi svjetlost vidje veliku. Onima koji mrki kraj smrti obitavahu svjetlost jarka zasinu« (v. Mt 4,17–18). U Isusu Kristu Bog je rekao sve o sebi, o svijetu i o putu spasa. Ova je riječ ujedno posljednja ponuda primateljima da govor Božje slave shvate i prihvate te odgovore zahvalom i nadoknade što je bilo propušteno od početka ovoga razgovora. To se nažalost nije dogodilo, nego je čovjek ustrajao u svojem upornom odbijanju Božje riječi. A što Bog čini? On isto tako, uporno, na uskraćenu ljubav odgovara još većom ljubavlju. Njegova slava svijetli sve jače i napokon prevladava sve oporbe. Iza ove treće riječi Bog nije zašutio, nego se sav predao ucjepljivanju te riječi u tkivo ovoga svijeta. On nastavlja djelo utjelovljenja. U tom je djelu neprestano djelatan na nov način. Naša je zadaća promatrati te načine i u njima sudjelovati. Dva poteza privlače mi pozornost. Prvo, Bog je ovu svoju treću riječ sažeo u ljudski govor i dao joj

pismeni oblik. Stavio ga je na raspolaganje čovjekovu razgovoru sa samim sobom i s Bogom, pretvorio ga u milozvučan i pjevan razgovor. Drugo, stvorio je ozračje u kojem se taj razgovor može čuti i razumjeti. To je ozračje njegova Crkva. Ona nosi na sebi sve granice i slabosti ljudskoga zajedništva. U svakom njezinu disaju prisutan je, kao privlačna snaga, zagrljaj Zaručnika koji u njoj govori, koji za njom gori i čeka njezino lice.

Treća Riječ Bogu je osobito draga jer izvire iz Njegova božanskoga Srca; to je Njegov jedinorođeni Sin. Hoće li ta treća Božja Riječ doživjeti bolji prijam od prijašnjih? Nažalost, neće jer se stvorenje toliko ukopalo u svoj »ne« da nije ni sposobno s Bogom razgovarati. Nije li taj »ne« odraz onoga Luciferova »Non serviam!« — »Neću služiti!«, kojim je on prije početka povijesti bio strovalio sebe i svoju pratnju u najdublji, neizlječivi svemirski mrak? Nas, međutim, zanima Božja reakcija na taj »ne«. Bog kao odgovor na otpor stvorenja daje sve veći sjaj svoje slave i rasprostire ga svijetom.

U ovoj trećoj i ujedno posljednjoj riječi Bog je izrekao sebe do kraja. Hoće li On sada zašutjeti? Ni govora. Bog će ubuduće snagu dosadašnjih riječi ucijepiti u tkivo ovoga svijeta i snagom svojih riječi liječiti i odgajati ovaj svijet. Svi će Njegovi budući potezi služiti tomu ponovnom izgovaranju već izgovorene riječi. Tomu će služiti dva velika poteza. Prvi potez ucijepio je svoju Riječ u pisanu riječ, Sveto pismo — Evandjelje. Drugi je stvorio ozračje u kojem se Njegova Riječ može čuti i razumjeti. To je ozračje Njegova Crkva. Ona će sa svim slabostima ljudskoga govora biti prikladan okvir za prodor Božje Riječi u svijet. Crkva nosi na sebi sve granice i slabosti ljudskoga zajedništva. U svakome njezinu disaju prisutan je, kao privlačna snaga, zagrljaj Zaručnika koji u njoj govori, koji za njom gori i čeka njezino lice.

Što je veći otpor stvorenja, to je veće svjetlo, sjaj Božje ljubavi, i u tom ritmu odvijat će se čitava povijest spasenja i cjelokupna ljudska povijest. U svakoj svojoj mrvici, malim koracima i velikim koracima, maloj i velikoj obitelji, prisutan je ritam Božje nadmoći nad ljudskom negacijom. Pisac ovih redaka prepoznao je u svojoj vlastitoj obitelji tragove toga ritma. Zahvalan je Bogu Stvoritelju za tu povijest kao i roditeljima koji su nosili svojim pristankom uspone i padove, svojstvene svakoj obitelji.

Zahvaljujem za dar života, što mi ga je Bog poklonio i pokazao. Iznenada me obuzeo val zahvalnosti, kao da sam se probudio iz dubokoga sna. Ponesena zahvalnošću moja misao plovi na sve staze kojima je Bog pripremao ovaj dar. Odvijek me je vidio. Počivam u tom davnom pogledu kao malo dijete u majčinu zagrljaju. Umjetnički je ostvarivao svoj san o meni. Tkao je i klesao na naravnoj i na milosnoj razini, spajajući ih u jedno. Pogled putuje uzlazno od roditelja preko njihovih roditelja i nepreglednoga broja predaka, te se gubi u praskozorju sveljudske povijesti. Dah mi ovdje zastaje i obuzima me svemirska šutnja, dostojna ovoga trenutka.